

„JEŽÍŠ KRISTUS BYL POČAT Z DUCHA SVATÉHO A NARODIL SE Z MARIE PANNY“

Úvodem

Jsem si vědom potíží při hledání odpovědi na pravdy naší víry

Potíže, jaké pociťovali mnozí Ježíšovi současníci, zůstávají nadále aktuální i pro nás. Chci uznat, že Bůh je stvořitel celého vesmíru i života v něm. Jakými prostředky můžu vůbec já, malý človíček, poznat a ověřit si tyto skutečnosti? Můžu jenom svým rozumem prozkoumat existenci věčného Boha? Jakým způsobem se mohlo Absolutno, Bůh, narodit jako člověk a objevit se mezi lidmi? Jak může být Maria popravdě matkou toho, jenž je Bůh s námi a mezi námi osobně? A proč Bůh, chtěl-li se nám zjevit, nepoužil nějakého nápadnějšího a atraktivnějšího prostředku, který by lépe odpovídal naší představě o jeho vznešenosti? Neboť narození je koneckonců nám všem společné. A proč se vůbec narodil mezi lidmi?

Přestože existují individuální způsoby, jak dojít k Bohu, a to na základě úsilí lidského rozumu, formujícího se tisíce let, a Božího zjevení v dějinách, dá se uvést několik obecných metod, jak dospět k Stvořiteli všeho. Chci poukázat jenom na možnost, nemluvím o skutečném poznání a o cestě, která je správná a která zas ne. Zdrojem poznání, o který nám tedy jde, může být tak svět vnější – vesmír, příroda, přírodní zákony, které pozoruji a ve svém rozumu si je uspořádávám do jakéhosi pořádku a hledám prvotní příčinu nebo zdroj tohoto pořádku, tak i svět vnitřní - duševní intuice, vnitřní zkušenost, kde toto poznávání nabývá i jistou mravní závislost. Jaké jsou tedy naše zkušenosti? Je zřejmé, že většina věřících v Boha ho poznává výchovou v náboženském prostředí, např. v křesťanském, v islámu nebo v židovství. Je také možné, že mnozí poznávají Boha nadpřirozenou vnitřní zkušeností a nadpřirozenou vírou pocházející už z Boží lásky. Musíme se zároveň s celou vážností postavit proti názorům, které by chtěly tento proces poznávání Boha vyhranit jenom do jediné z upomínaných možností, tedy do: a) radikální neschopnosti člověka poznat existenci osobního Boha (agnosticismus), b) poznání Boha pouze z tradice (tradicionalismus), c) poznání Boha výlučně z jeho zjevení vůbec a zvláště v Ježíši Kristu (fideismus v různých podobách). Je třeba ještě dodat, že obrana možností poznávání Boha lidským rozumem ve filosofické a náboženské oblasti je obranou velikosti člověka. I podle opisu z knihy Genesis je tato velikost zdůrazněná a rozlišená od jiných živých tvorů. Sv. Řehoř Naziánský k tomu dodává: „**Rozum, který je od Boha všem lidem vrozen a je prvním zákonem v našem nitru, přivedl nás k Bohu na základě věcí, které vidíme očima.**“ Sv. Jan Zlatoústý zas píše: „**Skrze všeobecnou přirozenost věcí se uskutečňuje jeden způsob poznání Boha, druhý a neměsí důkaz poskytuje naše svědomí.**“ A na závěr citací velikých církevních otců přidám ještě velikého myslitele sv. Augustína, který ve vyváženosti rozumu a víry zvolává: „**Hle nebe a země volají, že jsou stvořeny, vždyť podléhají změnám a přetváření... Volají také, že se samy neučinily... Tys je tedy, Pane učinil**“ (Vyznání, II, 4). Jako věřící lidé dobře rozumíme rozdíl mezi poznáváním jenom rozumem a poznáváním rozumem osvíceným vírou. Je evidentní, že zjevené Boží pravdy mohou být přijaty pouze vírou, ale poznávány a vyjadřovány naším rozumem. **I když jsme si tedy vědomi onoho rationabile obsequium fidei – poslušnosti rozumu víře**, neměli bychom

podléhat zastícnosti rozumu nebo slepé poslušnosti při hledání pravd a odpovědí, aniž bychom fakta kriticky prozkoumali. Tyto pravdy a odpovědi bychom měli hledat vědomi si své velikosti a zároveň i maličkosti. To nás vede k pokoře při hledání a pozornosti při naslouchání.

Bůh se spojil s člověkem - Boží vtělení

Vtělení znamená, že se Bůh spojil s lidskou přirozeností, nebo – jak to formulovali někteří církevní otcové a později i někteří teologové – že se Bůh spojil s člověkem (assumptus homo). U pojmu Vtělení má zásadní význam skutečnost, že Ježíš z Nazaretu, to jest Bůh sám, se nám zjevil, přišel žít mezi námi, stal se člověkem, a zcela přitom zůstal Bohem. Řečeno jinými slovy – Bůh se spojil s lidstvím.

1. Ježíš Kristus přichází v síle Ducha svatého

1.1) „Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; zase opouštím svět a jdu k Otci“ (Jan 16,28). Ježíš Kristus si je vědom toho, že jeho původ je v Otci, je Synem proto, že pochází z Otce. Jakožto Syn přišel na svět, když ho Otec vyslal. Toto poslání (missio) má svůj základ ve věčném původu Krista Syna v Otci, a toto poslání je v něm také zakořeněno.

1.2) Toto spásonosné poslání Božího Syna jakožto člověka se naplňuje v síle Ducha svatého. To dokládají četné výroky evangelií a celého Nového zákona. Ve Starém zákoně byla pravda o úzké vazbě mezi posláním Syna a příchodem Ducha svatého zahalena, i když zároveň byla tato pravda ve Starém zákoně určitým způsobem zavinitě zvěstována. Jedinou předpovědí jsou v tomto smyslu slova proroka Izaiáše, na něž se Ježíš odvolává na počátku svého mesiášského působení: „Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal, poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst, abych vyhlásil zajatým propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil milostivé léto Páně**“ (Lk 4,17-19; srov. Iz 61,1-2). Tato slova se vztahují na Mesiáše, tedy na toho, kdo je posvěcen pomazáním, tedy na Pomazaného. Je to ten, kdo přichází v moci Ducha Páně. Ježíš před obyvateli svého města prohlásil, že tato slova se vztahují právě na něj: „**Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli**“ (Lk 4,21).**

1.3) Tato pravda o Mesiáši, který přichází v moci Ducha svatého, je jasně potvrzena při Ježíšově křtu v řece Jordán, opět na počátku Ježíšova veřejného působení. Obzvláště hutný je text Janova evangelia, v němž k nám promlouvá Jan Křtitel: „Viděl jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm..., a já jsem to viděl a dosvědčuji: To je Boží Syn**“ (Jan 1,32-24). Příchod Božího Syna na svět, jeho lidské početí a jeho panenské zrození se tedy naplnily díky působení Ducha svatého. **Boží Syn se učinil člověkem** a narodil se z Panny Marie **díky působení Ducha svatého** a díky jeho moci.**

1.4) Svědectví, které o Ježíši z Nazareta jakožto Božím Synu vydává Jan Křtitel, se velmi úzce snoubí s textem Lukášova evangelia, kde čteme, že při zvěstování Maria uslyšela, že počne a porodí syna, který bude nazýván Synem Nejvyššího. A když žádá: Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám!, dostává se jí odpovědi: „**Duch svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní! Proto také dítě bude nazváno svaté, Syn Boží**“ (Lk 1,34-35). **Ježíšovo vyjití od Otce a příchod na svět** - Božího Syna jakožto člověka, se odehrálo v síle Ducha svatého a **znamená zároveň zjevení života Boží Trojice**.

2. Ježíš Kristus zjevitel Trojice

2.1) Pravda o Ježíši Kristu, Božím Synu, představuje v Božím sebezjevení klíčový bod, díky němuž se odhaluje nevýslovné tajemství jediného Boha v Nejsvětější Trojici. V listu Židům můžeme číst: „**V této poslední době však k nám [Bůh] promluvil skrze svého Syna**“ (Žid 1,2). Takto Bůh odhalil skutečnost svého vnitřního života, v němž zůstává dokonale jediným božstvím a současně je Trojicí, tedy božským společenstvím tří Osob. Když Bůh ve Starém Zákoně hovořil prostřednictvím proroků, prorok ještě neznal toto tajemství vnitřního Božího života. Ale je nesporné, že některé prvky tohoto starozákonního zjevení představují přípravu na pozdější zjevení, do kterého nás mohl uvést pouze Boží Syn. Vždyť Boha nikdo nikdy neviděl, nikdo tedy nemohl poznat tajemství jeho vnitřního života. Pouze Boží Syn má toto poznání.

2.2) Je vhodné připomenout si některé okamžiky, při nichž se nám vedle pravdy o Božím synovství Syna člověka, syna Marie, zjevilo tajemství Otce a Ducha svatého.

Chronologicky:

2.2.1 Prvním okamžikem je **zvěstování v Nazaretě**. Podle andělova sdělení totiž ten, který se má narodit z Panny, je Synem Nejvyššího, Božím Synem. Tímto způsobem se Bůh zjevuje jakožto Otec, Syn je zjeven jako ten, kdo se má narodit díky působení Ducha svatého: „**Duch svatý na tebe sestoupí**“ (Lk 1,35). Takovým způsobem je tedy ve vyprávění o zvěstování zahrnuto tajemství Trojice: Otec, Syn a Duch svatý.

2.2.2 Toto tajemství je rovněž přítomno **při teofanii** – zjevení, projevení se Boha, k níž došlo během Ježíšova křtu v řece Jordánu, když Otec prostřednictvím hlasu shůry vydal svědectví svému milovanému Synovi, a tento hlas je provázen Duchem svatým, který sestoupil na Ježíše v podobě holubice. Tato teofanie je jakoby viditelným potvrzením slov proroka Izajáše, na něž se odvolává Ježíš v Nazaretě na počátku svého mesiášského působení: „**Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal, poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst**“ (Lk 4,18; srov. Iz 61,1).

2.2.3 Následně v *době Ježíšova veřejného působení* se setkáváme se slovy, jimiž Ježíš uvádí své posluchače do tajemství Boží Trojice. Jedná se kupříkladu o radostiplné prohlášení, jež se nachází v Matoušově a Lukášově evangeliu. Nazýváme ho radostiplné, poněvadž v Lukášově textu můžeme číst: **„V té chvíli [Ježíš] zajásal v Duchu svatém“ (Lk 10,21) a dále řekl: „Velebím tě, Otče, Pane nebe a země, že když jsi tyto věci skryl před moudrými a chytrými, odhalil jsi je maličkým; ano, Otče, tak se ti zalíbilo. Všechno je mi dáno od mého Otce. A nikdo nezná Syna, jenom Otec, ani Otce, jenom Syn a ten, komu to chce Syn zjevit“ (Mt 11,25-27).** Důležití je ale **výrok zaznamenání apoštolem Janem**, který odhaluje jeho podivuhodnou jednotu s Otcem: **„Já a Otec jsme jedno“ (Jan 10,30).**

2.2.4 Tato pravda se znovu objevuje a je rozvinuta **ve velekněžské modlitbě ve večeřadle**, kde Ježíš pronáší slova, která definitivním způsobem zjevují tajemství Ducha svatého a vztah, v němž zůstává vzhledem k Otci a Synu. Kristus říká: **„Já jsem v Otci a Otec je ve mně“, a současně praví: „Duch pravdy, který vychází od Otce“ (Jan 15,26).** Ježíš dále dodává, že bude prosit Otce, aby poslal tohoto Ducha pravdy jeho učedníkům, aby s nimi zůstal stále jako Utěšitel. Pak apoštoly ujišťuje, že Otec v jeho jménu pošle učedníkům Ducha pravdy, aby mu vydával svědectví (srov. Jan 15,26).

2.3) Toho dne budete vědět, že jsem v Otci, tvrdí dále Ježíš, což znamená, že prostřednictvím působení Ducha svatého se plně vyjasní tajemství jednoty Otce a Syna. Toto tajemství může objasnit pouze Duch, který zkoumá hlubiny Boží (srov. 1 Kor 2,10), kde ve společenství Osob Trojice panuje jednota Božího života. Takovým způsobem se zároveň objasňuje také tajemství Synova vtělení vzhledem k věřícím a vzhledem k církvi, a to vše znovu díky působení Ducha svatého. **Vtělení tedy představuje základ našeho přijetí za Boží syny skrze Ježíše Krista a je základem tajemství církve, jež je Kristovým Tělem.**

3. Ježíš přináší Ducha Svatého církvi a lidstvu

3.1) Vzhledem k této pravdě, o zjevení se Nejsvětější Trojice člověku, je vhodné připomenout jeden text z pera svatého Ireneje, který se zamýšlí nad smyslem a cílem Božího vtělení: „Duch svatý sestoupil na Syna člověka, a tak si v něm navykl na přebývání v lidském rodu, na spočívání v lidech, kteří jsou Božím dílem, a tak v nich naplňovat Otcovu vůli...“ Je to velmi významný úryvek, který jinými slovy opakuje to, co jsme přijali z Nového zákona, tedy že Boží Syn se stal člověkem díky působení Ducha svatého a v jeho moci pak naplňoval své mesiášské poslání. Velmi zajímavé je to, když svatý Irenej tvrdí, že Duch svatý, který působil v Synu člověka, si v něm navykl na přebývání v lidském rodu, na spočívání v lidech, kteří jsou Božím dílem. **Přišel tedy proto, aby Adamovým synům a dcerám, kteří byli obtíženi hříchem, dal možnost znovuzrození z Boha.**

3.2) Ježíš Kristus musí odejít prostřednictvím smrti na kříži a vzkříšení, aby pak Duch svatý mohl sestoupit na apoštoly i na celou církev jako Utěšitel. Tento slib, který dal apoštolům v předvečer svého utrpení a své smrti, Ježíš naplňuje hned o dni svého vzkříšení. Janovo evangelium nás totiž zpravuje o tom, že když se Vzkříšený představil svým učedníkům, kteří byli ještě uzavřeni ve večeřadle, nejprve je pozdravil, a zatímco byli celí zkoprnělí nad tak

jedinečnou a nečekanou událostí, **dechl na ně a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého!“** Tímto způsobem Ježíš Kristus jako ten, kdo vyšel od Otce, skrze Ducha přivádí k Otci všechny ty, kdo ho následují a budou následovat v průběhu všech staletí.

3.3) „Byl povýšen po pravici Boží, od Otce přijal slíbeného Ducha svatého, vylil ho, jak vidíte a slyšíte“ (Sk 2,33). Tak to vyjadřuje apoštol Petr o dni Letnic. A protože jste synové, poslal nám Bůh do srdce Ducha svého Syna, Ducha, který volá: **„Abba, Otče!“** (Gal 4,6) Tak píše apoštol Pavel. Duch svatý, který vychází z Otce, je současně Duchem Ježíše Krista, tedy Duchem Syna. Opravdu můžeme v hlubokém vnitřním pohnutí zvolat spolu s evangelistou: **„Všichni jsme dostali z jeho plnosti, a to milost za milostí“** (Jan 1,16). **V Duchu svatém jsme se opravdu stali účastni Božího života.**